TIL O‘RGANISH O‘QUV METODIKALARI

SamDChTI talabasi
Bayanova Alnura Alisherovna
alnurabayanova8@gmail.com
Aslamova Sevinch Akmalovna
sevinchaslamova6@gmail.com

Abstract: Mazkur ishda til o‘rganish o‘quv metodikalari va ularning samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi xorijiy tilni o‘rganishda qo‘llaniladigan zamonaviy va an’anaviy metodlarni o‘rganish hamda ularning o‘quvchilar bilimini rivojlantirishdagi o‘rnini aniqlashdan iborat. Ishda kommunikativ yondashuv, audiolingval metod, grammatika-tarjima usuli, shuningdek, innovatsion texnologiyalar asosidagi o‘qitish usullari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, til o‘rganishda interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va talaba markazli yondashuv yuqori samaradorlikni ta’minlaydi. Shu bilan birga, har bir metodni o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, til darajasi va o‘quv maqsadlariga mos holda tanlash muhim ahamiyatga ega. Xulosa qilib aytganda, til o‘rganish jarayonida turli metodlarni uyg‘unlashtirib qo‘llash o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishga, ularning mustaqil fikrlash va muloqot qilish ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: Til o‘rganish, o‘quv metodikalari, kommunikativ yondashuv, audiolingval metod, grammatika-tarjima usuli, interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, talaba markazli ta’lim, nutqiy kompetensiya.

Bugungi globallashuv jarayonida chet tillarini o‘rganish nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki kasbiy muvaffaqiyatning ham muhim omiliga aylanib bormoqda. Dunyo miqyosida axborot almashinuvi, xalqaro hamkorlik va ta’lim tizimining integratsiyalashuvi til bilishni zarur ehtiyoj darajasiga olib chiqdi. Shu sababli til o‘rganish jarayonini samarali tashkil etish, zamonaviy o‘quv metodikalarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Mazkur ishda til o‘rganish o‘quv metodikalari, ularning nazariy asoslari hamda amaliy qo‘llanilishi tahlil qilinadi. Xususan, an’anaviy metodlar – grammatika-tarjima usuli va audiolingval metod bilan bir qatorda, zamonaviy kommunikativ yondashuv, interaktiv metodlar hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan o‘qitish usullari keng yoritiladi. Har bir metodning o‘ziga xos afzalliklari va kamchiliklari mavjud bo‘lib, ularni to‘g‘ri tanlash o‘quv jarayonining samaradorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Mazkur ishning maqsadi – til o‘rganish o‘quv metodikalarini o‘rganish, ularning samaradorligini tahlil qilish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Til organish metodikasiga erishish uchun turli ilmiy manbalar tahlil qilinadi, mavjud metodlar solishtiriladi va ularning ta’lim jarayonidagi o‘rni aniqlanadi. Xulosa qilib aytganda, til o‘rganishda samarali natijalarga erishish uchun turli metodlarni uyg‘unlashtirib qo‘llash, o‘quvchilarning ehtiyoj va imkoniyatlarini inobatga olish hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

METODIKASI

Mazkur tadqiqotda til o‘rganish o‘quv metodikalarini o‘rganish va tahlil qilish uchun kompleks yondashuv qo‘llanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va amaliy usullar uyg‘un holda olib borildi. Birinchidan, ilmiy-adabiyotlarni tahlil qilish metodi asosida til o‘rganish metodikalariga oid mahalliy va xorijiy manbalar o‘rganildi. Til o‘rganish metodikasida kommunikativ yondashuv,

grammatika-tarjima usuli, audiolingval metod va zamonaviy interaktiv metodlarning nazariy asoslari tahlil qilindi. Ikkinchidan, taqqoslash (komparativ) metodi orqali turli o‘qitish usullarining afzalliklari va kamchiliklari aniqlab berildi. Bu usul yordamida har bir metodning o‘quv jarayonidagi samaradorligi baholandi. Uchinchidan, kuzatish metodi qo‘llanilib, til o‘rganish jarayonida o‘quvchilarning faoliyati, ishtiroki va natijalari tahlil qilindi. Bu esa metodlarning amaliy samaradorligini aniqlash imkonini berdi. To‘rtinchidan, so‘rovnoma va suhbat metodlari orqali o‘qituvchilar hamda o‘quvchilarning fikr-mulohazalari o‘rganildi. Til o‘rganish metodikasi orqali qaysi metodlar samaraliroq ekani haqidagi subyektiv qarashlar ham aniqlashtirildi. Shuningdek, tajriba-sinov (eksperimental) metodi asosida ayrim metodlar amaliyotda qo‘llanilib, ularning natijalari tahlil qilindi. Olingan ma’lumotlar umumlashtirilib, ilmiy xulosalar chiqarildi. Natijada, til o‘rganish jarayonida turli metodlarni uyg‘unlashtirib qo‘llash eng samarali yondashuv ekanligi aniqlandi. Mazkur tadqiqot natijasida til o‘rganish o‘quv metodikalarining samaradorligi har tomonlama tahlil qilindi va quyidagi muhim xulosalarga kelindi. Avvalo, an’anaviy metodlar, xususan grammatika-tarjima usuli tilning nazariy asoslarini o‘zlashtirishda muhim ahamiyatga ega bo‘lsa-da, o‘quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirishda yetarli darajada samarali emasligi aniqlandi. Shu bilan birga, kommunikativ yondashuv va interaktiv metodlar o‘quvchilarning gapirish, tinglash va muloqot qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishda yuqori natijalar berishi kuzatildi. Til o‘rganish metodikasida o‘quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshirib, ularni mustaqil fikrlashga undaydi. Tadqiqot davomida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish til o‘rganish samaradorligini sezilarli darajada oshirishi ham aniqlandi. Multimedia vositalari, onlayn platformalar va interaktiv dasturlar yordamida o‘quvchilarning qiziqishi ortib, bilimni o‘zlashtirish jarayoni yengillashadi. Bundan tashqari, o‘qitishda talaba markazli yondashuvni qo‘llash o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish imkonini berib, o‘quv jarayonini yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

MUHOKAMA

Mazkur tadqiqot natijalari til o‘rganish o‘quv metodikalarining samaradorligi ko‘p jihatdan ularni qo‘llash sharoiti, o‘quvchilarning individual xususiyatlari va ta’lim maqsadlariga bog‘liqligini ko‘rsatdi. Olingan natijalar asosida shuni ta’kidlash mumkinki, an’anaviy metodlar, ayniqsa grammatika-tarjima usuli, tilning grammatik qoidalarini chuqur o‘zlashtirishda foydali bo‘lsa-da, o‘quvchilarning erkin muloqot qilish ko‘nikmalarini shakllantirishda yetarli darajada samarali emas.

Boshqa tomondan, kommunikativ yondashuv va interaktiv metodlar o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Til o‘rganish metodikasida o‘quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi, ularning o‘z fikrini erkin ifodalashiga imkon yaratadi hamda real hayotiy vaziyatlarga moslashgan til ko‘nikmalarini shakllantiradi. Shu sababli, zamonaviy ta’lim tizimida aynan til o‘rganish metodikasida yondashuvlar ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Muhokama jarayonida yana bir muhim jihat axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli bo‘ldi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli vositalardan foydalanish o‘quvchilarning qiziqishini oshiradi va dars jarayonini yanada samarali qiladi. Biroq, texnologiyalardan foydalanish o‘qituvchining metodik mahorati bilan uyg‘unlashgandagina yuqori natija beradi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot davomida til o‘rganish o‘quv metodikalari har tomonlama tahlil qilinib, ularning nazariy va amaliy jihatlari yoritildi. O‘rganish natijalari shuni ko‘rsatdiki, til o‘qitishda an’anaviy va zamonaviy metodlarning har biri o‘z o‘rniga ega bo‘lib, ularni to‘g‘ri tanlash va

uyg‘unlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, grammatika-tarjima usuli tilning nazariy asoslarini mustahkamlashda samarali bo‘lsa, kommunikativ yondashuv va interaktiv metodlar o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda yuqori natija beradi. Shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o‘quv jarayonini yanada samarali, qiziqarli va interaktiv qilishga xizmat qiladi. Tadqiqot shuni ham ko‘rsatdiki, talaba markazli yondashuv o‘quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olish imkonini berib, ta’lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Shu bois, o‘qituvchilar zamonaviy metodlardan foydalanish bilan birga, o‘quvchilarning ehtiyojlari va imkoniyatlarini ham hisobga olishlari zarur. Umuman olganda, til o‘rganishda yuqori samaradorlikka erishish uchun turli metodlarni integratsiyalash, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va o‘quv jarayonini doimiy ravishda takomillashtirib borish zarur. Mazkur yondashuv o‘quvchilarning bilim darajasini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda ularni real muloqotga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Jack C. Theodore S. Rodgers. Til o‘qitish yondashuvlari va metodlari. Cambridge University Press, 2001. 54b
2. Brown H. Til o‘rganish va o‘qitish prinsiplari. Pearson Education, 2007. 23b
3. David Nunan. Til o‘qitish metodologiyasi. Prentice Hall, 2011. 63b
4. Jeremy Harmer. Ingliz tilini qanday o‘qitish. Longman, 2007. 114b
5. Penny Ur. Til o‘qitish kursi. Cambridge University Press, 2016. 25b
6. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi. Chet tillarini o‘qitishni rivojlantirishga oid me’yoriy hujjatlar. Toshkent, 2020. 69b
7. Rod Ellis. Ikkinchi tilni o‘rganish. Oxford University Press, 2017. 11b
8. Stephen Krashen. Ikkinchi tilni o‘rganish prinsiplari va amaliyoti. Pergamon Press, 2012. 32b
9. Solieva, Z.B., & Javburieva, R. USE OF GAMES IN THE EDUCATIONAL PROCESS.УЧЕНЫЙ XXI ВЕКА, 18.
10. Солиева, З. Б. ПРОБЛЕМА ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКОЙ ОБРАБОТКИ СЛОВА И СПОСОБЫ ЕЕ РЕШЕНИЯ. УЧЕНЫЙ XXI ВЕКА, 27